

דף קכב

זאתאי לקמיה דאביי, שהייתא תלתא ריגלי. אמר ליה רב אדא בר אהבה: זיל לקמיה דרב יוסף דחריף סכינא' — והוא יתוך הדין לאלתר, ולא ישחנו. (תורת חיים)

'עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק, ואמר פירות הללו של ערלה הן, של עזיקה הן, של נטע רבעי הן — לא אמר כלום. לא נתכוון אלא להשביח מקחו' — יש שהקשו, הלא פירות ערלה גרועים הם, וכפי שכתב הרמב"ן (בסדר קדושים) שרעים הם לגוף, ומה השבחת מקח יש כאן? יש מי שפירש: היא הנותנת, כיון שבדרך כלל פירות גרועים הם, ואעפ"כ היו אלה משובחים, בכך רצה הגוי להשביח את פירות גינתו, כאומר ראו גידולי גינתי המשובחת, שאפילו פירות הערלה שלה טובים הם. (דובב מישרים ח"ב ב.)

בזה יישב שם על דרך הפלפול, את תמיהת הגרי"ש נטנון וצ"ל בספרו 'יוסף דעת' על דברי התוס' (בקיודשין לו ועוד) שהוכיחו מברייתא זו, שעלה נהגת בפירות שגדלו אצל נכרי. ותמה, מאין להם זאת, שמא לקחם אותו גוי משדה של ישראל? ולפירוש הנ"ל ניחא, שכל הגדתו היתה כדי לשבח פירות גינתו, שיקנו ממנו בעתיד).

רבי עקיבא אומר: לא על פי אשה ולא עפ"י עבד ולא עפ"י שפחה ולא עפ"י קרובים... אמרו לו: מעשה בבני לוי... אמר להם: לכשתהא כפונדקית' — ומבואר בגמרא תשובתו, שאין להוכיח מפונדקית, שנכרית היתה, ומסיחה לפי תומה ולכך האמינוה.

מוכח מכאן שנאמנות 'מסיח לפי תומו' אפילו של גוי, עדיפה על עדות של 'פסולי עדות' כאשה ועבד וקרוב. שהרי לרבי עקיבא נכרי מסל"ת נאמן, ופסולי עדות פסולים לעדות אשה. מכאן הוכיחו מהר"י קולון ומהר"י איסרלין (שו"ת מהרי"ק קכא; תרומת הדשן רלט) שכיון שפוסקים אנו שפסולי עדות כשרים לעדות אשה, ואפילו עד מפי עד, כמפורש במשנה, קל וחומר שנכרי המסיח לפי תומו ששמע מנכרי שגם הוא הסיח לפי תומו, שפלוני מת — משיאין את אשתו, שהרי מסיח לפי תומו עדיף מעדות הפסולין, כנזכר. וכן פסק השלחן-ערוך (אה"ע יז, טז. וע"ש בבאור הגר"א שכתב גם הוא ראייה זו. וע"ש בבאה"ט שיש מי שחלק).

(ע"ב) זרבי טרפון לא בעי דרישה וחקירה? והתניא... תנאי היא, דתניא אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה — דברי רבי עקיבא. רבי טרפון אומר בודקין' — יש לשאול, מה תירץ, אדרבה, משם מוכח שלרבי טרפון צריך דרישה. וצריך לומר שכוונת הגמרא שבתחילה אמנם רבי טרפון חלק על רבי עקיבא והצריך דרישה וחקירה, ולבסוף הודה לו, והמעשה שהובא בתחילה היה לאחר שחזר בו.

ובזה מובן הקשר למאמר המסיים: 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. שכאשר לומדים תורה לשמה ("למודי ה'" דייקא) לבירור האמת, פעמים רבות קורה שאחד מבעלי הפלוגתא מודה לחבירו, ומתרבה השלום בעולם, כדרך שאמרו, שבתחילה כשמתווכחין בהלכה הרי הם כשונאים, ולבסוף נעשים אוהבים. וכפי המחלוקת והפירוד שמקודם, מתחזקת ומתוספת האהבה שלבסוף. (עפ"י חידושי רבי עזריאל. 'זהו שאמרתי בתחילת סעודה בסיום מסכתא יבמות')

ככתבם וכלשונם'

'שמור ונעבד' בשמיטה — מחלוקת רש"י ורבנו תם
'ערב סוכות תשי"ג.

בדבר האתרוגים שהביאו מארץ ישראל בשנה זו, סוף שנת תשי"ב, שהיא שנת שמיטה, על פי הוראת ב"ד הראשית, שעשו כתקנתם על ידי מכירה לנכרי, שהרבה אין סוברין היתר זה, אם יש להמחמירין איזה חשש מלצאת ידי חובת המצוה ומלברך עליהם? —

הנה, כל החשש שייך רק לשיטת רבינו תם (סוף יבמות ובסוכה דף לט) ששמור אסור באכילה, וממילא יש לפסול מדין 'אין בו היתר אכילה' (בסוכה דף ל"ה), אבל הא רוב הפוסקים חולקים עליו, כדאבאר;

—
רש"י (סוף יבמות, וכן בסוכה שם)... וכן סובר הרמב"ם... וכן הר"ש... וכן מסיק הרשב"א בסוכה שמותר, והביא כן גם בשם רבנו הגדול, שהוא הרמב"ן, ומפורש כן ברמב"ן בפירושו על התורה... וכן הוא גם דעת הראב"ד... וכן סתם התוס' דסוכה נשאר בקושיא על רבנו תם... ונמצא שיש לנו רוב הראשונים נגד ר"ת ורבנותיו של רש"י ובעל המאור שאסרי. ויש לסמוך עליהו אף ביום-טוב ראשון שצריך 'לכם' מדאורייתא...

ולכן אין לחוש למה שאסרם גאון אחד ליקחם ולצאת בהם. ומה שהפריז אותו גאון עוד לומר שהמוכר וקונה אותם הוא ככופר במעשה בראשית ואם בפרהסיא הוא כמחלל שבת בפרהסיא שהוא כמומר וחשוד על כל התורה — הוא טעות בדבר משנה...! (מתוך אגרות משה או"ח ח"א קפו)

'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם...'

'הכונה הנכונה בזה, דהנה כי כל המדות נבראו מאת הבורא יתברך שמו, מדות הבושה והעזות, הגאווה והענוה, השלום והמחלוקת, ואי אפשר לעולם בלי שום מדה מהמדות, ואי אפשר לומר שתעקף מדה אחת מכל וכל, אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים. והנה המחלוקת נאה ויאה לעוסקי בתורה ופולפולה, ועולים בהר' ומקום קדשו, זה יאמר לפי שכלו וזה לפי שכלו, עד כי יכריח אחד את חברו להעמידו על האמת, כמחלוקת שמאי והלל, ועל ידי זה לא יהא אחיזה לקליפה לגרום מחלוקת בעולם, כי הטרודים בעבודת ה' מסתפקים במה שבידיהם ואינם משתוקקים למה שאיננו שלהם, ומדריכים דורם בדרך הישרה, ועל דרך זה מרבים שלום בעולם — שמחלוקתם גורם הסתלקות אחיזת הנחש הקליפה, אמנם בשעה שמתעצלים מלעסוק בתורה ופולפולה, ושלום ביניהם, מתעוררים תאותם ואינם מסתפקים במה שיש להם, ולבם פנוי לפנות אחרי הבלי העולם הזה ופיתויו, ומתקנאים איש ברעהו, והנחש מתגרה להרבות מחלוקת ביניהם, כי אי אפשר לעולם בלא מדה זאת, וכיון שלא תמצא בקדושה ע"כ תמצא בטומאה...! (דרשות החתם סופר ח"א קפג, ב. וע' גם בספר שבט מוסר לו, מח).

— 'כי בטבע עולם הגופים שלא יהיה שום שלום, כי הגופים מפורדים, אלא שרש השלום שבעולם הזה הוא על ידי מה שתלמידי חכמים מעוררים נשמתם לתורה ועבודה, ועל ידי זה מזדכך הגופות, והנשמות מאירים, ועל ידי זה כמה פעמים משיג זה מה שהשיג זה, כי הנשמות הרוחניות הם אחדות, נמצא שהם מרבים ומגדילים השלום בעולם הזה, ויהיה 'מרבים' מלשון מולידים. 'יולדו על ברכי יוסף' — מתרגם: ורבי יוסף'. (שם ג, ד. וע' תניא פרק לב).